

2013

Rok Żołnierzy Wyklętych

21 października 1963 roku w pobliżu miasteczka Piaski na Lubelszczyźnie zginął w walce z obławą funkcjonariuszy SB i ZOMO sierż. Józef Franczak „Lalek”. Był ostatnim partyzantem Rzeczypospolitej. Swoją walkę w obronie Polski rozpoczął we wrześniu 1939. Poległ osiemnaście lat po oficjalnym zakończeniu działań wojennych.

Śmierć „Lalka”, od której w tym roku upłynie 50 lat, jest datą symboliczną dla całego pokolenia tych żołnierzy polskich, którzy nie złożyli broni wraz z końcem II wojny światowej i kontynuowali walkę o niepodległość.

Od lat nazywamy tych bohaterów pełnym dumnej goryczy mianem Żołnierzy Wyklętych. Komunistyczna władza chciała ich nie tylko zabić, ale także pohańbić pamięć o nich. Walczyła z nimi tysiącami uzbrojonych funkcjonariuszy wspieranych przez pułki NKWD. Uruchoimiła całą maszynę propagandową, aby przedstawić walczących o wolność Polski jako „bandytów”. Maszyna ta pracowała nawet wtedy, gdy wielu Żołnierzy Wyklętych, zabitych w nierównej walce lub w ubeckich katowniach, pochowano – ukrywając ich groby nawet przed najbliższymi. PRL chciał zepchnąć ich historię w obszar „zbiorowej niepamięci”.

Polska upomniła się jednak o swoich obrońców. Wieloletnie wysiłki podejmowane po odzyskaniu niepodległości, przyniosły owoce. Dzięki inicjatywie śp. prezydenta Lecha Kaczyńskiego, na mocy ustawy przyjętej 3 lutego 2011 przez Sejm RP – 1 marca obchodzimy Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

Te dwie daty – 1 marca i 21 października – stają się zwornikami, na których Fundacja Niepodległości, we współpracy z Fundacją Ośrodka KARTA, Instytutem Pamięci Narodowej i Muzeum Powstania Warszawskiego, opiera w roku 2013 realizację ogólnopolskiego projektu pod nazwą **Rok Żołnierzy Wyklętych**.

CELE PROJEKTU

Celem projektu jest jak najszersze zaprezentowanie i upamiętnienie tych bohaterów poprzez cykl działań na różnorodnych płaszczyznach. Mówimy o konkretnych osobach, ponieważ nasz dług pamięci nie odnosi się do bezimiennej zbiorowości. Każdy z Żołnierzy Wyklętych złożył dla sprawy swoją indywidualną ofiarę – życia, krwi, marzeń.

Zbigniew Herbert w wierszu *Wilki* pisał, że *już nie zostanie agronomem / „Ciemny” a „Świt” - księgowym / „Mariusia” - matką „Grom” - poetą / posiwia śnieg ich młode głowy.*

Działania, podjęte w ramach Roku Żołnierzy Wyklętych, mają być zachętą do ogólnopolskiej dyskusji na temat bohaterów tamtych trudnych czasów, ich wyborów i postaw, dyskusji o tym, czym jest współczesny patriotyzm.

DZIAŁANIA W RAMACH OBCHODÓW ROKU ŻOŁNIERZY WYKLĘTYCH

Zwracamy się do jak najszerszego grona odbiorców – od najmłodszych, przez młodzież, aż po ludzi dorosłych – także tych, którzy są świadkami czasów, kiedy pamięć o Żołnierzach Wyklętych była skutecznie zamazywana.

Dzięki materiałom zebranych przez specjalistów, także z Instytutu Pamięci Narodowej, zostały opracowane **biogramy Żołnierzy Wyklętych**, które będą prezentowane w całej Polsce w postaci plakatów lub banerów. Udostępniamy je samorządom lokalnym oraz instytucjom zaproszonym do udziału w projekcie. Do współpracy przystąpiło około 60 miast. Biogramy zostaną wyeksponowane w środkach komunikacji miejskiej, miejscach masowych imprez, instytucjach i urzędach, szkołach, bibliotekach i na wyższych uczelniach. Będą obecne w polskich placówkach dyplomatycznych. Liczymy także na współpracę parafii zainteresowanych projektem. Plakaty z biogramami – opracowane dla poszczególnych regionów kraju – będą zmieniane co dwa tygodnie. Ofertę prezentacji wybranych biogramów kierujemy też do mediów.

Zależy nam szczególnie na przyciągnięciu uwagi młodego pokolenia – tym bardziej, że widzimy przykłady żywego zainteresowania młodzieży tą mniej znaną historią Polski. Dlatego proponujemy atrakcyjną muzyczną część projektu.

Do współpracy zaprosiliśmy Darka „Maleo” Malejonka i muzyków z zespołu Maleo Reggae Rockers oraz grupę czołowych polskich wokalistek. W ten sposób powstaje **płyta *Morowe Panny II***. Będzie ona prezentowała spojrzenie współczesnych artystek na losy ich rówieśniczek sprzed lat – którym przypadł los Wyklętych. Płyta będzie kontynuacją doskonale przyjętego projektu muzycznego z roku 2012, dedykowanego uczestniczkom Powstania Warszawskiego. Wydawcami płyty będą Muzeum Powstania Warszawskiego i Fundacja Niepodległości. Wydaniu płyty będzie towarzyszyła trasa koncertowa w największych miastach Polski. Koncert inauguracyjny Rok Żołnierzy Wyklętych odbędzie się 7 marca w Lublinie, a koncert finałowy w Warszawie.

Młodzież szkolną zaprosiliśmy już w zeszłym roku do udziału w konkursie ***Epizody Niepodległości – Żołnierze Wyklęci***, którego wyniki ogłosimy przy okazji rozpoczęcia obchodów Roku Żołnierzy Wyklętych. W tym roku również przygotowaliśmy analogiczny konkurs. Na nasze zaproszenie podobne inicjatywy przeprowadzą również niektóre samorządy lokalne. Współpracujemy z młodzieżą skupioną w organizacjach, dla których historia Żołnierzy Wyklętych jest ważna i żywa, są to m.in. Związek Strzelecki oraz oddziały TG Sokół.

Ofertę kierowaną do młodzieży uzupełni **gra karciana *Bohaterowie wyklęci***, której gracze „wcielą się w dowódców polskiego podziemia niepodległościowego i będą walczyć przeciw narzuconej władzy”.

Niewątpliwie ważnym elementem projektu Rok Żołnierzy Wyklętych stanie się już teraz publikacja książki ***Wyklęci. Podziemie zbrojne 1944-1963*** przygotowanej przez Wydawnictwo Fundacji Ośrodka KARTA pod redakcją Marty Markowskiej. Jak podkreśla w przedmowie Zbigniew Gluza, prezes KARTY, *znacząca część niepublikowanych dotąd materiałów pochodzi z rozległej kwerendy podjętej przez IPN, partnera obchodów. Z wszelkich dostępnych tekstów źródłowych stworzony został spójny, chronologiczny obraz dwudziestoletniej walki (1944–63).*

W tej książce czytelnik prowadzony jest, dzień po dniu, poprzez poruszający zbiór fragmentów meldunków, relacji świadków, notatek dowódców i żołnierzy – których postawę doskonale oddaje wpis w pamiętniku kpt. Zdzisława Brońskiego „Uskoka” z 7 kwietnia 1948: *My, garstka straceńców – jak nas nazywają – stajemy się oazą wiary i woli zwycięstwa na pustyni zwątpienia i beznadziejności.*

Ostatnim dokumentem cytowanym w tym wstrząsającym kalendarium, jest relacja oficera operacyjnego SB w Komendzie Powiatowej MO w Lublinie, opisującego zabicie Józefa Franczaka „Lalka” 21 października 1963.

Publikację tę opatrzył posłowiem jej konsultant naukowy – jeden z najlepszych znawców tematyki Żołnierzy Wyklętych w Polsce - dr Sławomir Poleszak z lubelskiego Oddziału IPN.

PATRONATY HONOROWE I ZADEKLAROWANA WSPÓŁPRACA

Nasz projekt zyskał już zaufanie wielu cenionych osób i instytucji, są wśród nich także organy administracji rządowej, które objęły go swoim patronatem honorowym lub złożyły ofertę ścisłej współpracy.

Rok Żołnierzy Wyklętych został objęty Patronatem Honorowym przez Ministra Obrony Narodowej Tomasza Siemioniaka oraz Wojsko Polskie, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego, Sekretarza Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa Andrzeja Kunerta, a także Prezydentów Miast m.in.: Bydgoszczy, Elbląga, Gorzowa Wielkopolskiego, Koszalina, Łodzi, Piotrkowa Trybunalskiego, Torunia.

Współpracę przy projekcie potwierdziło również około 60 miast w całej Polsce, Związek Powiatów Polskich, Komenda Główna Straży Granicznej oraz konsulaty RP na Łotwie, Litwie, Białorusi, Ukrainie, w Rosji i Kazachstanie.

Informacje bieżące: www.rokzolnierzywyklętych.pl

Maciej Szymczak
Członek zarządu Fundacji Niepodległości

Agnieszka Uścińska

Rzecznik prasowy
Roku Żołnierzy Wyklętych
tel. 519 323 870

